

Rar.

3^a

~~Cinet. I. 4. 3^a~~

Tinctoris (Joan.)

Terminorum Musicae
diffinitorium.

J. L. S. A.

(Tarvis. Gerardus de
Flandria)

4° Ans. ~~14~~ Rat. 3^a

~~1554.~~

Tinctoris

Hain* 15527 vli

[Treviso: Gerardus de Lisa,

~~June 1. a. 1807 $\frac{1}{2}$~~

4
~~Mrs. H.~~

~~1854.~~

Trinctoris Jo?

(Tarrifii Gerard.
de Flandr.)

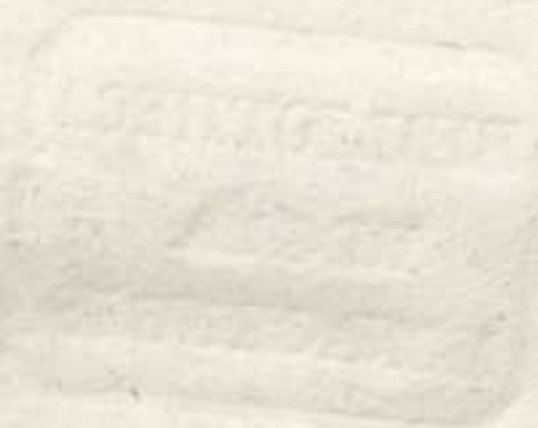
1475?

TERMINORVM
MUSICÆ
DIFFINITORIVM ::

.a.i.

DIFFINITIVAM
MUSICAE
TERMINORIAM

.i.d.

IOANNIS TINCTORIS: AD ILLUSTRIS
SIMAM VIRGINEM ET DOMINAM D.
BEATRICEM DE ARAGONIA ::

DIFFINITORIUM MUSICÆ

FÆLICITER INCIPIT ::

p Rudentissime uirgini ac illustrissimæ domi
næ. D. Beatrici de Aragonia: Serenissimi prin
cipis diui Ferdinadi dei graua regis Sicilia
hierusalē: & Hungariæ probissimæ filiæ: Ioannes Tin
ctoris: eorū qui Musicā p̄fiterentur infimus uolūtariā ac per
petuā seruitutē. Moris est cuiuslibet sciēciæ præceptor
bus inclita uirgo: dum ingeniorū suorū exercitia litteris mā
dant: aut ea uiris illustribus: aut claris dirigere mulieribus.
Cuius p̄fecto motiū arbitror: Vel ut eorū opera maiorem
habeāt auctoritatē: uel ut ipsorū animos: qui multū illis p̄
desse possunt (quod p̄priū uirtutis est) sibi cōciliēt. Ego autē
enitens tuā (non adolefcētuloꝝ more: sed stabilitate & cō
stātia) beniuolētiā captare: tibi semper & præ omnibus
morem gerere cupio. Quod mihi profuturū haud modicū
expecto: si tibi ipsa persuadeas et plurimū debere: a quo plu
rimū diligeris. Quāobrem artis liberalissimæ ac iter mathe
maticas honestissimæ: uidelicet diuinæ musicæ studiosus:
nūc a substātia: nūc ab accidēti suos diffinire terminos uei
lissimū existimans: quibus intellectu de ea acturi facilius &
naturā eius & suarū partū cōprehendat. præsens opuscu
lum quod rationabiliter diffinitoriū musicæ dicitur: ad ho
norē tuæ celsitudinis ædidi. ædiūq; tibi mulierū clarissimæ
dirigēdum censui. cōfidens id p̄grauū fore tibi: quæ a poe

manibus oratoris muneribus & aliis artibus bonis in quibus
quod pulcherrimum excellis prudentissime secedens animi re-
creandi contemplatione ad hanc artem iocundissimam te conferens non
modo deductionem in omni suo genere per alios more princi-
pum Persarum atque Medorum: sed etiam per te ipsam assumens.
Quo prestantissimum accedit nostrae facultatis decus. siquam
formosissimam quam illustrissimam quam fontibus honesti habundantissime repleta: quam denique omnium domus & suae aeta-
tis & praeteritorum & futurorum temporum ab omni parte beatissi-
mam cuncti predicant ei studere dignatur. Atqui regia proles
si in ipso opusculo aliquid imperfectum quod te quam perfectissi-
mam audeo dicere non deceat tui perfectissimi uiderunt oculi:
parce precor. Nam ut proclare Virgilius cecinit) Non omnia possu-
mus omnes. Unde quam diuersis naturaliter gaudens: non uni-
ca arte contentus: plurimum cognitionem attingere sicut & iam di-
cretio nouit: indies animo feruenti prestandam. non mirum si in
qualibet adeo perfectus non euadat: ut illos qui singulariter in
singulis artibus operam & curam efficacissime ponunt: uicere
possim. Tamen si in theorica musices pariter & praxi omnes
nostri temporis catores excedat aut excedat ab aliquo: tuae cae-
terorumque in ipsa arte peritissimorum perspicientiae discutiendum
relinquo. Seipsum etenim (ut prudentibus placet) laudare uani
est uituperare stulti.

DIFFINITIONES TERMINORVM MV-
SICALIUM: ET PRIMO PER A
INCIPIENTIVM CAPITVLVM I.

A est clavis locorum ac & utriusque alamine.

Acute clauis acuta loca & acute uoces sunt illae & illa:

quæ in manu ab alamire inferiori inclusive & usque ad alamire superius exclusive continentur.

Alamire est locus cuius clavis est a: & in qua tres uoces. scilicet la mi & re canuntur. Et ipsum est duplex. acutum & supracutum.

Alamire acutum est linea cuius clavis est a. & in qua tres uoces. scilicet la mi & re cantantur. la per naturam ex loco cfaut. mi per b molle ex loco ffaut graui. & re per b durum ex loco g solreut graui.

Alamire supracutum est spatium cuius clavis est a. & in quo tres uoces. la mi et re cantantur. la per naturam ex loco cfaut. mi per b molle ex loco ffaut acuto. & re per b durum ex loco g solreut acuto.

Alteratio est proprii ualoris alicuius notæ duplicatio.

Ambitus est toni debitus ascensus & descensus.

Apothome est maior pars toni: quæ semitonium maius uulgariter dicitur.

Are est spatium cuius clavis est a. & in quo unica uox. scilicet re canitur per b durum ex loco Tu.

Armonia est amenitas quedam ex conuenienti sono causata.

Artis est uocum eleuatio.

Augmentatio est ad aliquam notam dimidiæ partis. sui ualoris proprii additio.

PER B CAPITVLVM SECVNDVM ::

B est clavis locorum b mi & utriusque b fa mi. Et est duplex. uidelicet quadrum & rotundum.

li quadrum est clavis locorum b mi & utriusque b fa b mi: designans ibi per li quadrum mi canendum esse.

B rotundum est clavis utriusque b fa b mi. designans ibi per b molle

le fa canendum esse .
Bdurū est proprietas: p quā in omni loco cuius clavis ē g:
ut cāitur. & ex illo cæteræ uoces deducuntur .
Bfabmi est locus cuius una clavis est b rotundum : altera
liquadrum. et in quo duæ uoces .s. fa et mi canuntur. Et
est duplex. s. acutum et superacutum .
Bfabmi acutum est spacium cuius una clavis ē b rotundum
altera liquadrum et in quo duæ uoces .s. fa et mi canuntur
fa per b molle: ex loco ffaut graui et mi per bdurum : ex
loco g solreut graui .
Bfabmi superacutum est linea: cuius una clavis ē b rotundum
altera liquadrū. Et in qua duæ uoces .s. fa et mi canun-
tur. fa per b molle ex loco ffaut. et mi per bdurum ex lo-
co g solreut acuto .
Bmi est linea cuius clavis liquadrum ē . et in qua mi cani-
tur per bdurum ex loco I ut.

Breuis ē nota in tempore perfecto ualoris trium semibreui-
um. Et in imperfecto duarum .

PER C CAPITVLVM TERCIVM ::

C ē clavis locorū cfaut. csolfaut . et csolfa .
Canon est regula uolūtatē compositoris sub obscuritate
quadam ostendens .
Cantilena est cantus paruus: cui uerba cuiuslibet materiæ
sed frequētius amatorix supponuntur .
Cantor est qui cantum uoce modulatur .
Cātus est multitudo ex unisonis cōstituta: qui aut simplex
aut compositus est .
Cantus simplex est ille qui sine ulla relatiōe simpliciter cō-

sticitur. & hic est planus aut figuratus

Cantus simplex planus est qui simplicibus notis incerti ualoris simpliciter est cōstitutus. cuiusmodi ē gregorianus.

Cantus simplex figuratus ē qui figuris notarū certi ualoris simpliciter efficitur.

Cantus cōpositus est ille qui p̄ relationē notarū unius partis ad alteram multipliciter est æditus: qui refacta uulgariter appellatur.

Cantus p̄ medium est ille in quo duæ notæ sicut p̄ proportionē duplam uni cōmensuratur.

Cantus ut iacet dicitur: qui plane sine ulla diminutione canitur.

Cfaut est spacium cuius clavis est c. & in quo duæ uoces .s. fa & ut canuntur. fa per b̄durum ex loco Γul. & ut per naturā: ex loco proprio.

Circulus est signum quāritatis temporalis: qui aut perfectus aut imperfectus est.

Circulus perfectus est signum temporis perfecti.

Circulus imperfectus est signum temporis imperfecti: qui ab aliquibus semicirculus dicitur.

Clavis est signum loci lineæ uel spacii.

Clausula est cuiuslibet partis cantus particula. in fine cuius uel quies generalis uel perfectio reperitur.

Color ē idētitas particularū i una & eadē parte cātus existētium quoad formā et ualorē notarū & paularū suarū.

Coma ē illud i quo tonus supat duo semitonia minora.

Compositor est alicuius noui cātus æditor.

Concordātia ē sonorū diuersorū mixtura dulciter auribus

cōueniens. Et hæc aut pfecta aut impfecta est.
Concordantia pfecta est: quæ cōtinue pluries ascēdēdo uel
descēdēdo fieri non potest. ut unisonus diapenthe. sub
& supra quātum uis diapason.
Concordantia impfecta est quæ cōtinue pluries ascēdēdo
uel descēdēdo fieri potest. ut dytonus semidytonus dia
penthe cum tono & diapenthe cū semitōio sub & supra
quātum uis diapason.
Coniuncta est dū sit de tono regulari semitoniū irregula
re aut de semitōio regulari tonus irregularis. Vel sic.
Coniuncta ē appositio b rotūdi aut liquadri ī loco irreglari:
Cōiunctio ē unius uocis post aliā cōtinua iunctio.
Cōtrapūctus ē cātus per positionē unius uocis cōtra aliam
pūctuatim effectus. Et hic duplex. s. simplex et dīnutus
Contra pūctus simplex ē: dum nota uocis quæ cōtra aliam
ponitur est eiusdem ualoris cum illa.
Contra pūctus diminutus ē. dum plures notæ cōtra unam
per pportionē æqualitatis aut inæqualitatis ponuntur.
qui a quibusdam floridus nominatur.
Cōtra tenor est pars illa cātus cōpositi. quæ p̄cipaliter con
tra tenorem facta inferior est sup̄mo. altior autem aut
æqualis aut etiā ipso tenore inferior.
Contra tenorista est ille qui cōtra tenorē canit.
Csolfa est spaciū cuius clavis est c. & in quo duæ uocēs
s. sol & fa canūtur. sol p̄ b molle ex loco ffaur acuto: &
fa per b durū ex loco g solreut acuto.
Csolfaur est linea cuius clavis est c. & in qua tres uoces. s.
sol fa & ut canūtur. sol per b molle ex loco ffaur graui.

fa per b durum ex loco g sol re ut graui. & ut per natura
ex loco proprio.

PER D CAPITVLVM QVARTVM ::

D est clavis locorū d sol re d la sol & d la sol.

Deductio ē uocum de uno loco ad alium p aliquā propri
etatem ordinatam ductio.

Diapason equiuocum est ad tria. nā cōcordantiā cōiuncti
onē & pportionē significat. Pro priō sic diffinitur.

Diapason ē cōcordātia ex mixtura duarū uocū abinuicē
perfecto diapēthe & diatessaron aut imperfecto diapen
the & tritono distātiū effecta. Pro secūdo sic.

Diapason ē cōiunctio ex distātia pfecti diapēthe & dia
tessaron. aut impfecti diapēthe & tritono constituta.

Pro tertio sic.

Diapason ē proportio qua maior nūerus ad minorē rela
tus illum in se bis cōtinet precise. ut duo ad unū. & .iiii.
ad .ii. Et hic aduerte q̄ quotiēscūq̄ diapason p se iueni
tur: de perfecto intelligitur. Est .n. triplex. s̄ perfectū im
pfectum: & superfluum.

Diapason perfectū est illud quod cōstat ex quīq̄ tonis &
duobus semitonis. ut a mi de b mi usq̄ ad mi de b fa b mi
acuto.

Diapason imperfectum est illud quod constat ex quatuor
tonis & tribus semitonis. ut a mi de b mi: usq̄ ad fa de
b fa b mi acuto.

Diapason superfluū est illud quod cōstat ex sex tonis &
uno semitono mīori. ut a fa de b fa b mi acuto: usq̄ ad mi
de b fa b mi supacuto. & ista duo ultīa discordātia sunt.

Diapēthe tria significat. s. cōcordatiā cōiunctionē & ppor
tionē. Pro primo autē significato sic diffinitur.

Diapēthe ē cōcordantia ex mixtura duarū uocum abūi
cem diatessaron & tono. aut tritono & semitonio distā
tium effecta. Pro secūdo sic.

Diapenthe est coniunctio ex distantia diatessaron & to
ni. aut tritoni & semitonii constituta. Et p̄tercio sic.

Diapenthe est proportio qua maior numerus ad minorē
relatus illum in se totum & insuper eius alteram partē
aliquotam continet. ut sunt tria ad duo. sex ad quatuor
Nunc autem notandum est triplex esse diapenthe. s.
p̄fectum imp̄fectū & sup̄fluum.

Diapenthe p̄fectum est illud: quod constat ex tribus to
nis & uno semitonio. ut a mi de elami graui usq̄ ad
mi de b̄fabmi acuto.

Diapenthe imp̄fectū est illud quod constat ex duobus to
nis & duobus semitoniis. ut a mi de elami graui usq̄
ad fa de b̄fabmi acuto.

Diapenthe sup̄fluum est illud quod cōstat ex tribus tonis
& uno semitonio maiori. ut si fa in elami acuto finga
tur: & contra hoc mi in b̄fabmi sup̄acuto ponatur. Et
hæc duo ultima diapēthe sunt discordantia. Vbicunq̄
uero diapenthe sine aliqua adiunctione ponitur: de p̄
fecto intelligitur.

Diapēthe cū semitonio equiuocatur ad duo. Nam & cō
cordantiam & coniunctionem designat. Vnde pro pri
mo significato sic diffinitur.

Diapēthe cum semitonio est cōcordantia ex mixtura du.

arq̄ uocum diapēthe & semitono abinuicem distantium effecta. Et pro secūdo sic.

Diapēthe cū semitono est cōiunctio ex distantia diapēthe & semitonii cōstituta.

Diapēthe cum tono duo significat. scilicet. cōcordantiam : & cōiunctionē. Hinc pro primo significato sic diffiniē

Diapēthe cum tono est cōcordantia ex mixtura duarum uocum diapēthe & tono distantium effecta. Et ita pro secūdo sic.

Diapēthe cum tono est cōiunctio ex distantia diapēthe & toni cōstituta.

Diapēthe cum semitono pro duplici significato accipitur. scilicet pro discordantia & cōiunctione. Vnde pro primo sic diffiniendum est.

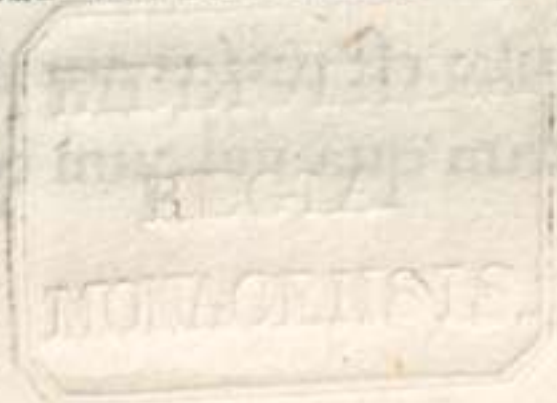
Diapēthe cum semitono est discordantia ex mixtura duarum uocum abinuicē diapēthe & semitono distantium effecta. Et p̄ secūdo sic.

Diapēthe cum semitono est cōiunctio ex distantia diapēthe & semitoni cōstituta.

Diapēthe cum ditono equiuocum est ad duo. ad discordantiam. s. & cōiunctionē. Hinc p̄ primo significato sic diffinitur.

Diapēthe cum ditono ē discordantia ex mixtura duarum uocum ab inuicem diapēthe & ditono distantium effecta. Et pro secūdo sic.

Diapēthe cum ditono ē cōiunctio ex distantia diapēthe & ditoni cōstituta.

Diaphonia idem est quod discordantia .

Diatessaron etiā tria habet significata . scilicet concordantia cōiunctionē & p̄portionē . Pro primo significato sic diffinitur .

Diatessaron est cōcordantia secundum quid ex mixtura duarū uocū ab inuicem tono & semiditono uel e contra distantium effecta . Pro secundo sic .

Diatessaron ē coniunctio ex distantia duorum tonorum cū semitono præposito aut postposito uel intermisso constituta . Et pro tercio sic .

Diatessaron ē proportio qua maior nūerus ad minorem relatus : illū in se totū continet & eius insuper terciā partē aliquotam . ut .iiii. ad .iii. & .viii. ad .vi.

Diastema idem est quod coma .

Diesis est una pars toni in quibus diuisi .

Diminutio ē alicuius grossi catus in minutum redactio .

Discantus est cantus ex diuersis uocibus & notis certi ualoris æditus .

Discordantia est diuersorum sonorum mixtura naturaliter aures offendens .

Ditonus æqui uocū est ad duo . nā cōcordantia & cōiunctionē designat . Vnde pro primo significato sic diffinitur .

Ditonus est concordia ex mixtura duarū uocū ab inuicē duobus tonis distantium effecta . Et pro secundo sic diffinitur .

Ditonus est coniunctio ex duorum tonorum distantia constituta .

Diuisio est unius aut plurium notarum ab illa seu ab illis cum qua uel cum quibus regulariter est annumeranda

uel sunt annumeranda separatio.

Diasol est linea cuius clavis est d. & in qua duæ uoces. scilicet la & sol canuntur la per b molle ex loco ffaut acuto. & sol per bdurum: ex loco g solreut acuto.

Diasolre est spaciū cuius clavis est d. & in quo tres uoces. scilicet la sol & re canuntur la per b molle ex loco ffaut graui. sol per bdurum ex loco g solreut graui. & re per naturam ex loco c solfaut.

Dsolre est linea cuius clavis est d. & in qua duæ uoces. scilicet sol & re canuntur sol per bdurum ex loco f ut: & re per naturam ex loco c f aut.

Duo est catus duarū tantū partiū relatione aduicē cōpositus. Dupla idem est quod diapason. Vnde secundum tria eius significata instar diapason diffinitur.

Dupla sexquialtera est proportio quā maior numeres ad minorem relatus illum in se bis cōtinet. & eius insuper alteram partem aliquotā. ut. v. ad. ii. & x. ad. iiii.

Dupla supbipartiēs est proportio quā maior nūerus ad minorem relatus: illū in se bis cōtinet & insuper eius duas partes aliquotas unā facientes aliquantam. ut. vii. ad. tria. & xii. ad. v.

PER E CAPITVLVM .V.::

E est clavis utriusque elami. & ela.

Ela est spaciū: cuius clavis est e. & in quo unica uox. scilicet la canitur per bdurum: ex loco g solreut acuto.

Elami est locus: cuius clavis est e. & in quo duæ uoces. scilicet la & mi canuntur. Et est duplex. graue & acutum.

Elami graue est spaciū: cuius clavis est e. & in quo duæ uo

ces. s. la et mi canūtur. la p̄ bdurum ex loco Tut. et mi p̄ naturam ex loco cfaut.

Elami acutū ē linea: cuius clavis est e. & in qua duæ uoces. s. la & mi canūtur. la per bdurum ex loco gsolreut graui. & mi per naturā ex loco cfolfaut.

Emiolia idē est quod diapente. unde sicut diapente secundum tria eius significata eam diffinites.

Epygdous tria significat. scilicet discordantiā coniunctionē & proportionē. Pro primo eius significato sic diffinitur.

Epygdous est discordantia ex mixtura duarū uocū: tono ab inuicē distātiū effecta. pro secūdo sic.

Epygdous est cōiunctio ex distātia toni constiuta. & pro tercio sic.

Epygdous est proportio qua maior numerus ad minore relatus: illum in se totum continet & eius insuper octauā partem. ut sunt ix. ad. viii. &. xviii. ad. xvi.

Epytritus idem est quod diatessaron. Hinc secundum tria eius significata: ut diatessaron diffinietur.

Eufonia idem est quod armonia.

Extractio est unius partis cantus ex aliquibus notis alterius confectio.

PER. F. CAPITVLVM SEXTVM.

F est clavis utriusq; ffaut.

Fa est quarta uox distans a tercia semitonio: & a quinta tono.

Fa sol est mutatio quæ fit in cfolfaut. & in cfolsa: ad descendendam de bduro in bmolle.

Faut est mutatio quæ fit in cfaut & in cfolfaut. ad ascendendam

dum a bduro in naturam. & in utroq; ffaut: ad ascen-
dendum a natura in b molle.

Ffaut est locus cuius clavis e f. & i quo duæ uoces. s. fa &
ut canuntur. & est duplex. s. graue & acutum.

Ffaut graue est linea cuius clavis est f. & in qua duæ uo-
ces. s. fa & ut canuntur. fa per naturam ex loco cfaut. &
ut per b molle ex loco proprio.

Ffaut acutum est spacium cuius clavis est f. & i quo duæ
uoces. s. fa & ut canuntur. fa per naturam ex loco csol-
faut. & ut p b molle ex loco proprio.

Ficta musica est cantus pter regularem manus traditionem
æditus.

Fuga est idemtitas partiū cantus quo ad ualorē. nomē for-
mā: & interdū quo ad locū notaz et paulaz suarū.

PER C. :: C. SEPTIMUM ::

C est clavis ut .

C est clavis utriusq; g solreut:

C ut est linea cuius clavis est Γ. & in qua unica uox. s. ut p
bdurum ex loco proprio canitur.

Craues clauēs graua loca et graues uoces sunt illæ et illa
quæ in manu ab are inclusive usq; ad alamire exclusi-
ue continentur .

Crauissimus locus e Γ ut . grauissima clavis et grauissima
uox illius.

Csolreut est locus: cuius clavis est g. et in quo tres uoces. s.
sol re ut canuntur . Quod quidem duplex est . scilicet
graue et acutum.

Csolreut graue est spacium: cuius clavis est g. et i quo tres

uoces: f sol re et ut canuntur. sol p naturam ex loco c faus
re per b molle ex loco ffaut graui . et ut per bdurum ex
loco proprio .

G sol re ut acutum est linea . cuius claus est g. et in qua tres
uoces. scilicet sol re et ut canuntur : sol per naturam ex
loco c sol faut. re per b molle ex loco ffaut acuto. et ut per
bdurum: ex loco g sol re ut acuto .

PER H CAPITVLVM OCTAVVM ::

Hymnus est laus dei cum cantico .

Hymnista est ille qui hymnos canit.

PER I. CAPITVLVM NONVM ::

Imperfectio est terciæ partis ualoris totius notæ aut partim
ipsius abstractio .

Instrumentum est corpus naturaliter aut artificialiter soni
causatiuum .

Intonatio est debita cantus inchoatio .

Iubilus est catus cū excellēti quadā leticiā pñūciatus .

PER L CAPITVLVM DECIMVM ::

La ē sexta & ultima uox: tono distans a quinta .

Lami est mutatio quæ fit in utroq; elami: ad ascēdendum
a bduro in naturam. & in utroq; alamire a natura in
b molle.

Lare est mutatio quæ fit in utroq; alamire: ad ascenden
dū a natura in bdurum: & in dlasolre ad ascēdendum
a b molli in naturam.

Lasol ē mutatio quæ fit in dlasolre & in dlasol. ad ascen
dēdum de b molli in bdurum .

Ligatura est unius notæ ad aliam iunctura .

Lima est minor pars toni : quam alii semitonium minus
appellant.

Linea est locus tractu quodam designatus : quam alii re-
gulam dicunt .

Locus est uocum situs .

Longa est nota in modo minori perfecto ualoris triuui bre-
uium . in imperfecto duorum .

PER M CAPITVLVM DECIMVM ::

Manus est breuis & utilis doctrina . ostendens cōpendio-
se deductiones uocum musicæ .

Maxima est nota in modo maiori perfecto ualoris triuui
longarum . & in imperfecto duarum .

Melodia idem est quod armonia .

Melos idem est quod armonia .

Melum idem est quod cantus .

Mēsurā est adæquatio uocū quantū ad pronūciationē .

Mi est tertia uox : tono distans a secūda . & seintonio a quāta

Mila est mutatio quæ fit in utroq; elami : ad descēdendū
de natura in bdurum . & in utroq; alamire : ad descen-
dēdum de bmolli in naturam

Minima est nota ualoris indiuidui .

Mire est mutatio quæ fit in utroq; alamire : ad ascenden-
dum a bmolli in bdurum .

Missā est cantus magnus : cui uerba Kyrie . Et in terra .

Patrem . Sanctus : & Agnus . Et iterdum cæteræ partes
a pluribus canēdæ supponūnt : quæ ab aliis officiū dicuntur

Modus est quātitas cātus ex certis lōgis maximā : aut bre-
uibus longā respiciētibus constituta . Est igitur duplex

scilicet maior & minor.

Modus maior est quantitas cantus ex certis longis maximam respicientibus constituta: qui subdividitur. Nam alius est perfectus alius imperfectus.

Modus perfectus est dum tres longae pro una maxima numerantur.

Modus uero maior imperfectus est: dum duae tantum longae pro una maxima numerantur.

Modus minor est quantitas cantus ex certis breuibus longam respicientibus constituta. Qui etiam subdividitur. Nam alius est modus minor perfectus: alius imperfectus.

Modus minor perfectus est dum tres breues pro una longa numerantur.

Modus minor imperfectus est dum duae tantum modo breues pro una longa numerantur.

Motetum est cantus mediocris: cui uerba cuiusuis materiae sed frequentius diuinae supponuntur.

Multiplex proportionum genus est. quo maior numerus ad minorem relatus: illum in se plus quam semel continet. ut duo ad unum. tria ad unum. quatuor ad unum.

Multiplex superparticulare proportionum genus est: quo maior numerus ad minorem relatus: illum in se totum plusquam semel continet: & eius insuper unam partem aliquotam. ut. 7. ad. 2. 7. ad. 3. nouem ad quatuor.

Multiplex superpartiens proportionum genus est: quo maior numerus ad minorem relatus: illum in se plusquam semel continet. & eius insuper aliquas partes aliquotas. facientes tamen unam partem aliquantam. ut sunt octo ad tria. xi. ad. 3. &. xiii. ad. 7.

Musica est modulandi peritia cantu sonorum consistens. Et
hæc triplex est. scilicet. Armonica. Organica. ac etiam
Rithmica.

Musica armonica est illa: quæ per uocem practicat humanam.

Musica organica: est illa quæ fit in instrumentis flatu sonum
causantibus.

Musica rithmica est illa quæ fit per instrumenta tactu sonum
reddentia.

Musicus est qui perpensa ratione beneficio speculationis canendi officium assumit. Hinc differentiam inter musicum
& cantorem quidam sub tali metrorum serie posuit. Versus.

Musicoꝝ & cantoroꝝ magna est differentia.

Illi sciunt ipsi dicunt quæ componit musica.

Et qui dicit quod non sapit reputatur bestia.

Mutatio est unius uocis in aliam uariatio.

PER N CAPITVLVM . XII ::

Natura est proprietas per quam in omni loco cuius clavis est
c. ut caratur. et ex illo ceteræ uoces deducuntur.

Neoma est catus fini uerborum sine uerbis annexus.

Nota est signum uocis certi uel incerti ualoris.

PER O CAPITVLVM . XIII ::

Octaua idem est quod diapason aut dupla coniunctio &
concordantia. Vnde secundum hæc duo significata: eam
ut diapason diffinies.

Officium idem est quod missa secundum hispalos.

PER P . C. . XIII ::

Pausa est taciturnitatis signum: secundum quantitate nota
cui appropriatur scienda.

Perfectio equiuocum est ad duo. Nam nota in sua pfectio
ne pmanentiam: & totius cantus aut particularū ipsius
conclusionem designat. Vnde pro primo significato sic
diffinitur.

Perfectio est qliter nota maneat perfecta ostensio. Et pro
secundo sic.

Perfectio ē totius cantus aut particularū ipsius perfectionis
cognitio.

Prolatio est quantitas cantus ex certis minimis semibreuē
respicientibus constituta. Quæ quidem duplex est.
scilicet. maior & minor.

Prolatio maior est: dum in aliquo cantu tres minimæ pro
una semibreuī numerātur.

Prolatio minor est: dum in aliquo cantu duæ tantū mini
mæ pro una semibreuī numerātur.

Pronunciatio est uenusta uocis emissio.

Proportio est duorū numerorū adinuicē habitudo. Et hæc
est duplex. scilicet equalitatis & inequalitatis.

Proportio equalitatis ē quæ ex equalibus numeris confici
tur. ut duo ad duo .iii. ad .iii. & .iiii. ad .iiii.

Proportio inequalitatis ē quæ ex inequalibus numeris fit.
ut duo ad unū .iii. ad duo .et cætera. Et hic aduerte qd
in præsentī diffinitorio genera proportionū cū quibus
dam speciebus suis diffiniui. Si uero plures habere cu
pias: in nostro pportionali musices inuenies illas.

Proprietas est propria quædam uocum producendarum
qualitas.

Punctus est signum augmentationis aut diuisionis aut p

fectionis. Et hoc si alicui notæ adiungatur. Si uero in circulo aut semicirculo a parte dextra aperto ponatur: significat quod prolatio maior est. Et si in semicirculo ab inferiori parte aperto ponatur: moram generaliter secundam in illa nota supra quam constituitur designat. Qui punctus organi uulgariter dicitur.

PER Q CAPITVLVM . XV ::

Quadrupla est proportio: qua maior numerus ad minorem relatus: illum in se quater precise continet. ut. iiii. ad unum. & octo ad duo.

Quadrupla sexquialtera: est proportio: qua maior numerus ad minorem relatus: illum in se quater continet. & eius insuper partem aliquotam. ut. ix. ad. ii. &. xviii. ad. iiii.

Quadrupla supbipartiens est proportio: qua maior numerus ad minorem relatus: illum in se quater continet: & eius insuper duas partes aliquotas: unam facientes aliquantam. ut. xiiii. ad tria. & xxii. ad quique.

Quantitas est secundum quam quantus sit cantus intelligitur.

Quarta idem est quod diatessaron coniunctio & concordantia.

Hinc secundum hæc duo significata sicut diatessaron diffinitur.

Quinta idem est quod diapenthe concordantiam & conjunctionem importans. Igitur sicut diapenthe quo ad hæc duo significata diffinitur.

PER R CAPITVLVM . XVI ::

Re est secunda uox tono distans a prima. tonidem uero a tertia.

Reductio est unius aut plurium notarum cum maioribus a

quas imperficiunt aut cum sociis anumeratio.

Regula idem est quod linea.

Re la est mutatio quæ fit in utroq; alamire ad descēdēdum de bduro in naturam. & in dlasolre : ad descēdēdum de natura in bmolle.

Re mi est mutatio : quæ fit in utroq; alamire. ad ascendēdum de bquadro in bmolle.

Res facta idem est quod cantus compositus.

Re sol est mutatio quæ fit in dsolre & in dlasolre. ad descendēdum de natura in bdurum & in utroq; gsolreut ad descendēdū de bmolli in naturam.

Resumptio est cantus finiti ut pertinet replicatio.

Re ut est mutatio quæ fit in utroq; gsolreut. ad ascendēdum a bmolli in bdurum.

PER S CAPITVLVM .XVII ::

Secunda equiuocatur ad duo. scilicet ad discordiam & cōiunctiōnem. Vnde pro primo significato sic diffinitur.

Secūda est discordantia ex mixtura duarū uocum : tono uel semitono ab inuicem distantium effecta. Et pro secundo sic.

Secunda est cōiunctio ex distantia unius toni uel semitoni constituta.

Semibreuis est nota in prolatione maiori ualoris trium minimarum. & in minori duarum.

Semitonium duo significat. scilicet. discordantiā & cōiunctiōnem. Hic pro primo significato sic diffinitur.

Semitonium est discordantia ex mixtura duarū uocum : duabus aut tribus die sibus abinuicem distantium esse.

Et pro secundo sic.

Semitonium est coniunctio ex distantia duarum a utrumque di-
esum constituta. Et ita collige duplex esse semitoniū.
scilicet maius & minus.

Semitonium maius est illud: quod ex tribus diesibus con-
stat. ut de mi in bfabmi: usque ad fa in eodem loco. quod
a pluribus apothome seu semitonium diatonicum ap-
pellatur.

Semitonium minus est illud: quod ex duabus diesibus
tantummodo constat. ut de mi in alamire usque ad
fa in bfabmi. quod a Platone lima: ab aliis semitoniū
Enarmonicum appellatur. Est & aliud semitonium
quod Chromaticū dicitur. Fit autē dum canendo aliqua
uox ad pulcritudinem pronunciationis sustinetur. Quoti-
enscūque uero semitoniū per se scriptū inuenitur aut di-
citur: minus esse intelligitur.

Semiditonus ē equiuocum ad duo. scilicet ad cōcordantiā & cō-
iunctiōnē. Vnde pro primo significato sic diffinitur.

Semiditonus est cōcordantia ex mixtura duarum uocum to-
no & semitono abinuicem distantium effecta. Et pro
secundo sic:

Semiditonus est coniunctio ex distantia unius toni & se-
mitonii constituta.

Semicirculus idem est quod circulus imperfectus.

Septima perfecta idē est quod diapēthe cū ditono.

Septima imperfecta idem ē quod diapēthe cū semiditono.

Sexquialtera idem est quod diapēthe aut emiolia pportio

Vnde secundum hoc significatū sicut illa diffinitur

b.iiii.

Sexquitercia idē ē quod diatessaron aut epitritus proportio
Hic instar ipsorū quo ad id significatū diffiniēda est.

Sexquiquarta ē proportio qua maior nūerus ad minorem
relatus: illum in se totum continet & insuper eius quar
tam partem aliquotā. ut. γ . ad. iiii . x . ad. viii .

Sexta perfecta idem est quod diapente cum tono.

Sexta imperfecta idem est quod diapente cum semitonio.

Sincopa est alicuius notæ interposita maiore per partes di
uisio.

Sol ē quinta uox tono distās a quarta. totidēq; ab ultima.

Sol fa est mutatio quæ fit in c sol fa ut & in c sol fa: ad descē
dēdum de b molli in b durum.

Solfisatio est cantādo uocū per sua nomina expressio.

Sol la est mutatio quæ fit in d la sol re & in d la sol: ad de
scendēdum de b duro in b molle.

Sol re est mutatio quæ fit in d sol re & in d la sol re: ad de
scēdendū de b duro in naturam. & in utroq; g sol re ut:
ad ascēdendum a natura in b molle.

Sol ut est mutatio quæ fit in utroq; g sol re ut: ad ascenden
dum a natura in b durum. & in c sol fa ut: ad ascēdendū
de b molli in naturam.

Sonitor est qui instrumento artificiali: siue organico siue
rithmico musicam exercet.

Sonus ē quicquid p prie & p se ab auditu percipitur.

Spacium est locus supra uel infra lineam relictus.

Stema est dimidium comatis.

Subdupla est p portio qua minor nūerus ad maiore rela
tus: in illo bis precise cōtinetur. ut unū ad duo.

Submultiplex proportionū genus est : quo minor nūerus
ad maiorem relatus ī illo mutipliciter p̄cise continetur
ut unum ad duo. & .i. ad .iii.

Superacuta loca & superacuta uoces sunt ille & illa: quæ
ab alamine superiori usq; ad ela iclusue ī māu cōtinētur.

Supbipartiēs est proportio : qua maior nūerus ad mīorem
relatus : illum in se totum cōtinet & insuper duas eius
partes aliquotas unā faciētes aliquāram. ut .v. ad .iii.

Superparticulare p̄portionū genus est : quo maior nūe-
rus ad minorem relatus : illū in se totum continet : &
eius aliquā partem aliquotā. ut .iii. ad .ii. & .iiii. ad .iii.

Superpartiēs p̄portionū genus ē : quo maior numerus ad
minorem relatus : illū in se totum continet. & eius insu-
per aliquas partes aliquotas : unā facientes aliquāram.
ut quique ad tria. & .vii. ad .v.

Suppositio est aliquorū corporum ut uoces loco notarum
significent introductio.

Supremum est illa pars cantus compositi : quæ altitudine
cæteras excedit.

PER T CAPITVLVM .XVIII ::

T est littera quæ per se ad aliquam partem cantus posita :
tenorem īstitutiōe significat. quæ quidē si prima sit mei
cognominis : quod **T**inctoris est : mihi nō dedecori ue-
nit. quum & nomen domini ineffabile **T**etragramaton
ab ea sumat exordium.

Talea est idemitas particularū in una & eadem parte cā-
tus existentium quoad nomen locum & ualorem nota-
rum & paularū suarū.

Tempus est quantitas catus ex certis semibreuibus breuē re-
spiciētibus constituta. Quod quidem duplex est. scilicet
perfectum & imperfectum.

Tempus perfectum est dum in aliquo cantu tres semibre-
ues pro una breui numerantur.

Tempus imperfectum est dum in aliquo cantu duæ semi-
breues tantum pro una breui numerantur.

Tenor est cuiusq; cantus compositi fundamētū relationis.

Tenorista ē ille qui tenorem canit.

Tertia perfecta idem ē quod ditonus.

Tertia imperfecta idem est quod semiditonus.

Tesis est uocum depositio.

Tonus equiuocum est ad quatuor. Nam significat cōiun-
ctionem discordantiam intonationem & tropum. Hinc
pro primo significato sic diffinitur.

Tonus est cōiunctio ex distantia quinque diesum cōsti-
tuta. Et pro secūdo sic.

Tonus est concordantia ex mixtura duarū uocū quīq; di-
esibus abūicem distantū effecta. Et p̄tertio sic.

Tonus est cantus intonatio. Et pro quarto sic.

Tonus est tropus p̄ quē omnis cantus debite componitur.
Huius autem significati octo sunt toni.

Tonus primus est ille : qui ex primis speciebus diapēthe
et diatessaron formatus : potest a suo fine diapason ascē-
dere ac ditonum descēdere. qui ab antiquis authenticus
protus appellatus est.

Tonus secūdus est ille : qui ex primis speciebus diapēthe
& diatessaron formatus : potest a suo fine diapēthe cū

ditono aut cum semiditono ascendere: qui plagalis aut
subiugalis aut collateralis auctentici Prothi ab antiquis
dicitur.

Tonus tercius est ille: qui ex secundis speciebus diapen-
the & diatessaron formatus: potest a suo fine diapa-
son ascendere, ac ditonum uel semiditonum descendere.
qui ab antiquis auctenticus deuterus est appellatus.

Tonus quartus est ille: qui ex secundis speciebus diapen-
the ac diatessaron formatus: potest a suo fine diapen-
the cum ditono aut semiditono ascendere: ac diatessaron
descendere. qui plagalis aut subiugalis aut collateralis
auctentici deuteri ab antiquis dicitur.

Tonus quintus est ille qui dicitur ex tertia aut quarta specie di-
apenthe & tertia specie diatessaron formatus. & potest
a fine suo diapason ascendere: ac ditonum uel semidito-
num descendere. qui ab antiquis auctenticus tritus dicitur.

Tonus sextus est ille: qui ex tertia aut quarta specie diapen-
the & tertia specie diatessaron formatus: potest a suo fi-
ne diapenthe cum ditono aut semiditono ascendere. ac dia-
tessaron descendere: qui plagalis aut subiugalis aut
collateralis auctentici Triti a musicis antiquis appel-
latus est.

Tonus septimus est: qui ex quarta specie diapenthe &
prima specie diatessaron formatus: potest a suo fine di-
apason ascendere. ac ditonum uel semiditonum descendere:
qui ab auctoribus antiquis auctenticus Tetrardus est
appellatus.

Tonus octauus ē ille qui ex quarta specie diapenthe & prima specie diatessaron formatus : potest a suo fine diapenthe cum ditono aut cum semiditono ascendere . ac diatessaron descendere : qui plagalis aut subiugalis aut collateralis auctentici retrardi ab antiquis dicitur .

Istoz autem tonoz : alii sunt regulares : alii irregulares : alii mixti alii commixti alii perfecti . alii imperfecti . alii plusquāperfecti .

Tonus regularis est qui in loco sibi regulariter determinato finitur .

Tonus irregularis est : qui in alio loco q̄ in illo qui sibi regulariter est determinatus finem accipit .

Locus aut regularis primi & secūdi toni est dsolre .

Locus regularis terciū & quarti toni est elami graue .

Locus regularis quīti & sexti toni est ffaut graue .

Locus uero regularis septimi & octauī ē gsolreut graue .

Cætera uero loca sunt irregularia .

Tonus mixtus est : qui si auctenticus fuerit descensum sui plagalis . Si uero plagalis : ascensum sui auctentici attingit .

Tonus cōmixtus est ille : qui si auctenticus fuerit : cū alio q̄ cum plagali suo . Si uero plagalis cum alio q̄ cum suo auctentico miscetur .

Tonus perfectus ē qui p̄fecte suum implet ambitum .

Tonus imperfectus est cuius ambitus nō est perfectus .

Tonus plusquāperfectus est qui ultra suum ambitum si auctenticus fuerit : ascēdit . Si uero plagalis : descendit .

Tripla est p̄porio : qua maior nūerus ad minorē relatus : illū in se ter precise cōtinet . ut tria ad .i. & xi . ad duo .

Triplum antiqui posuerunt partem illam compositi catus
quæ superiori magis appropinquabat.

Tritonus duo significat. scilicet discordantiam & coniunctionem.

Vnde pro primo significato sic diffinitur.

Tritonus est discordantia ex mixtura duarum uocum tribus
tonis ab inuicem distantium effecta. Et pro secundo sic.

Tritonus est coniunctio ex distantia trium tonorum con-
stituta.

PER .V. CAPITVLVM .XVIII ::

Unisonus duo habet significata. scilicet solum sonum & con-
cordantiam. Hinc pro primo significato sic diffinitur.

Unisonus est elementum musicæ. Namque ex unisonis can-
tus componitur omnis. Et tamen dicitur unisonus quasi u-
nus sonus. Pro secundo sic diffinitur.

Unisonus est concordantia ex mixtura duarum uocum in uno
& eodem loco positarum effecta. quem dicunt fontem &
originem omnium concordantiarum. Et tunc dicitur uniso-
nus: quasi una id est simul sonans.

Vox est sonus naturaliter aut artificialiter prolatus.

Vt est prima uox tono distans a secunda.

Vt fa est mutatio quæ fit in cfaut & in cfsolfaut ad descen-
dendum de natura in bduro. & in utroque ffaut: ad de-
scendendum de b molli in naturam.

Vt re est mutatio quæ fit in utroque gsolreut ad ascenden-
dum a bduro in b molle.

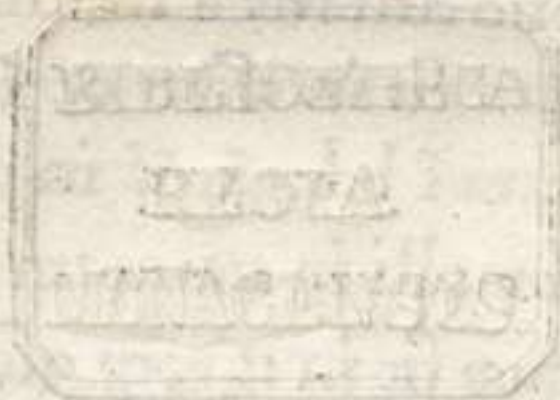
Vt sol est mutatio quæ fit in utroque gsolreut ad descenden-
dum de bduro in naturam. & in cfsolfaut ad descenden-
dum de natura in b molle. :: FINIS ::

IOANNIS TINCTORIS AD DIVAM
BEATRICEN DE ARAGONIA

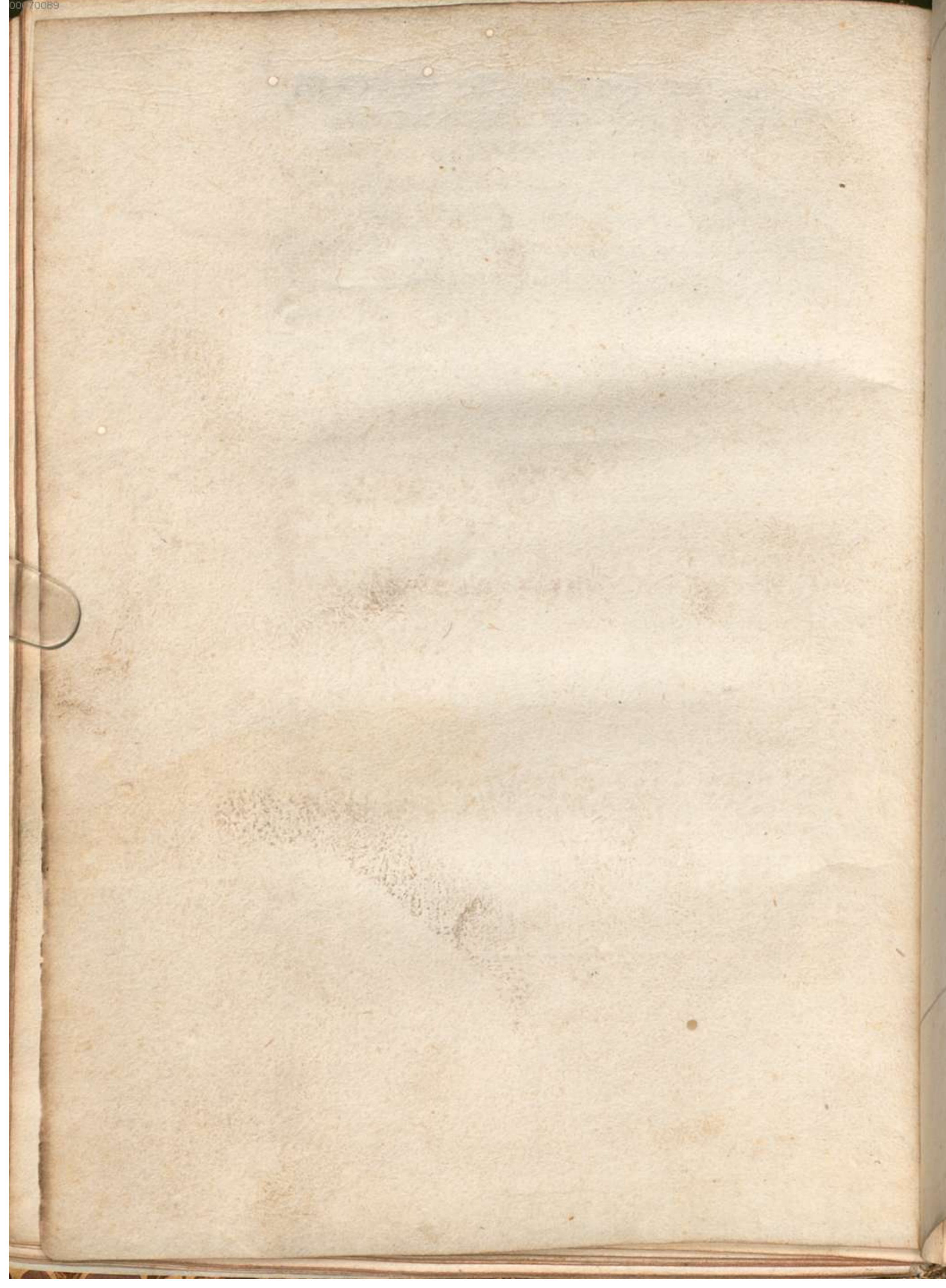
:: PERORATIO ::

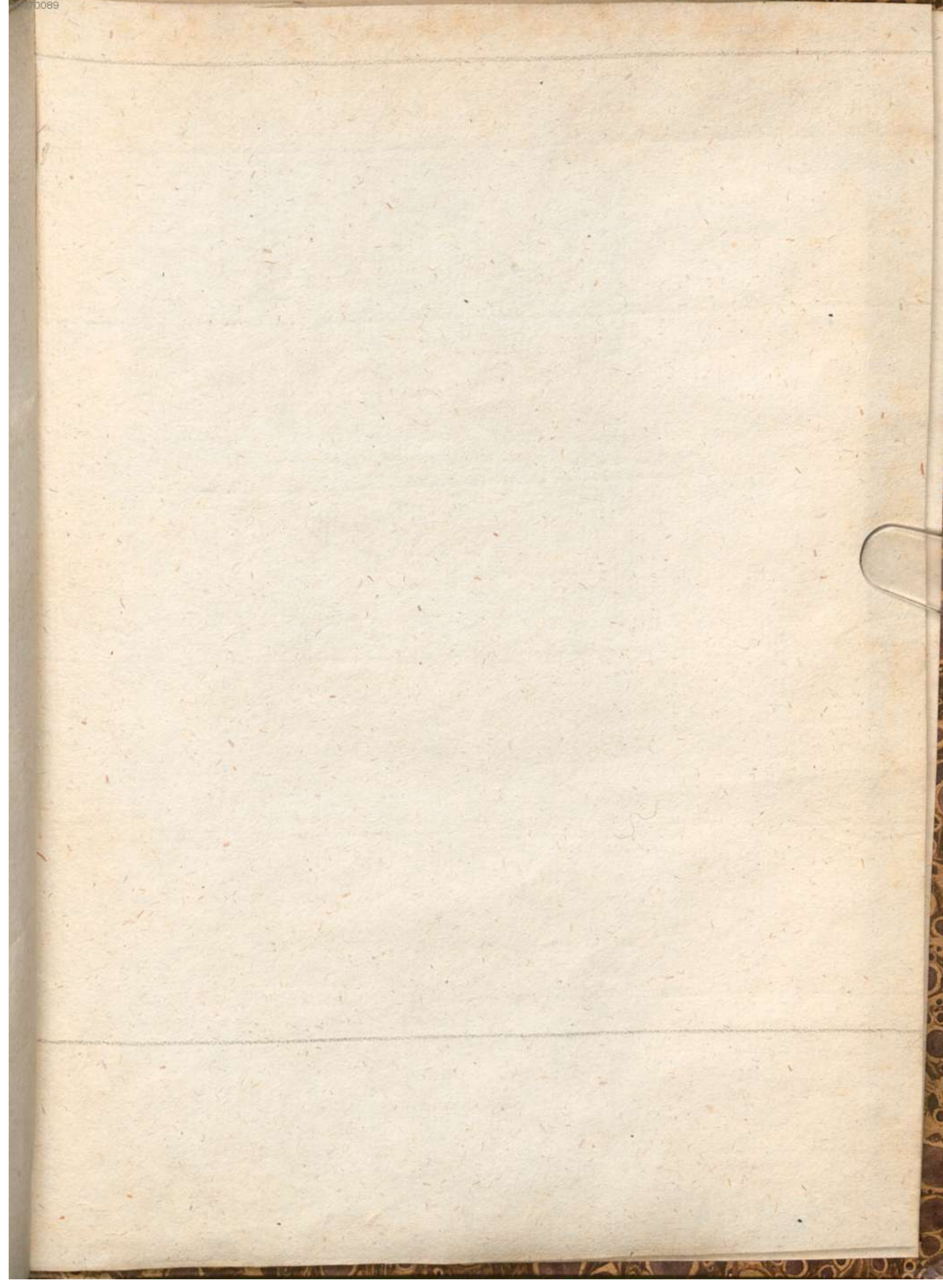
h Oc opusculū dei gratia solutū tibi gloriosissima
Diua Beatrix tuus offert Ioannes Tinctoris.
Quod ut benigne suscipias: auctoricq; faueas humilime ꝑ
catur. Qui non solum id: sed siqua alia animi corporis ac
fortuna bona: si superiorū dono collata sint: ōnia tuo sub
mittit imperio. Deum amplius exorans: ut talem qualem
te fecit: cæcerarum scilicet Domina
eum p̄fectissimam perpetuo
seruare tueriq;
dignetur.

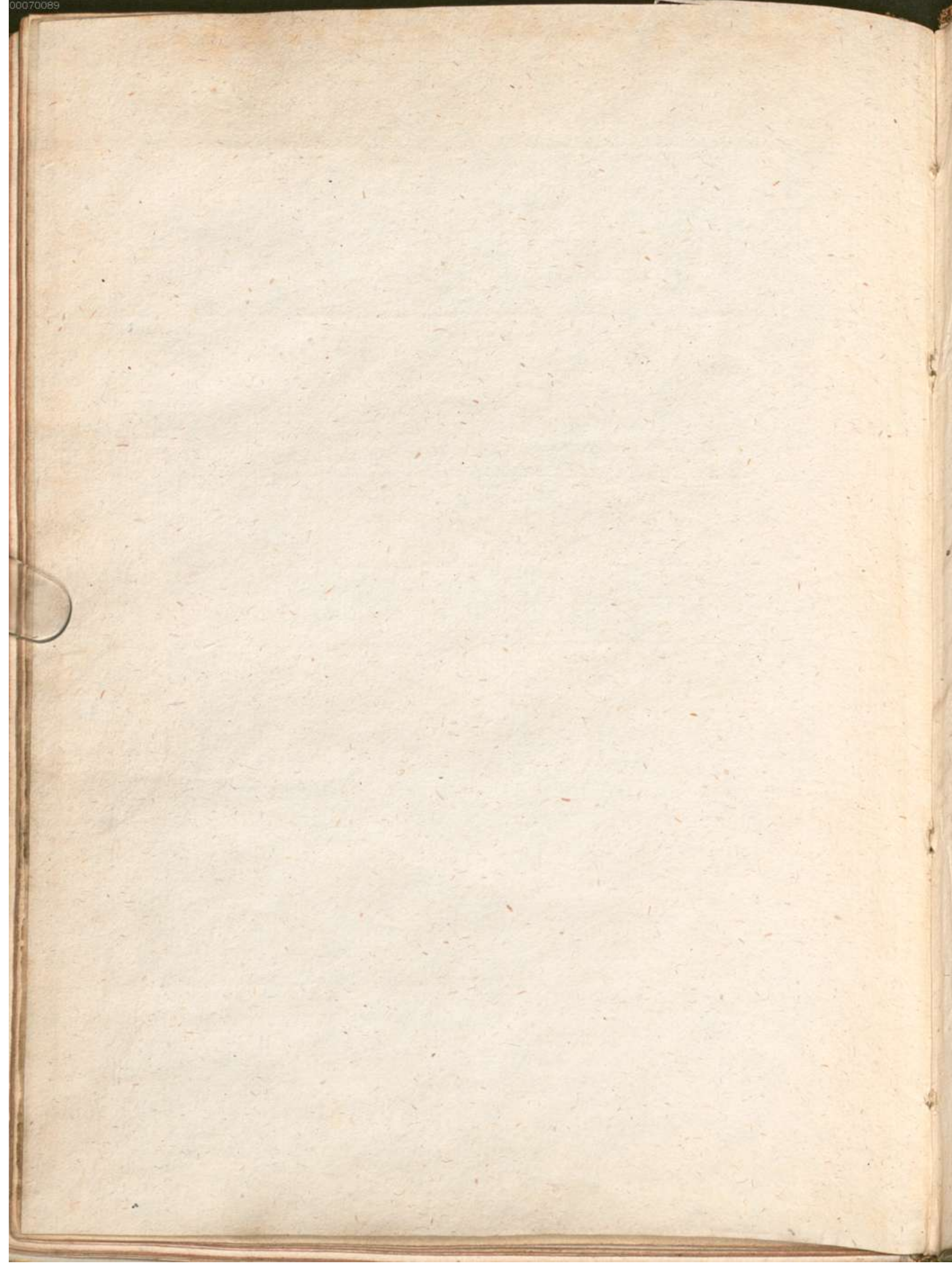
:: A M E N ::

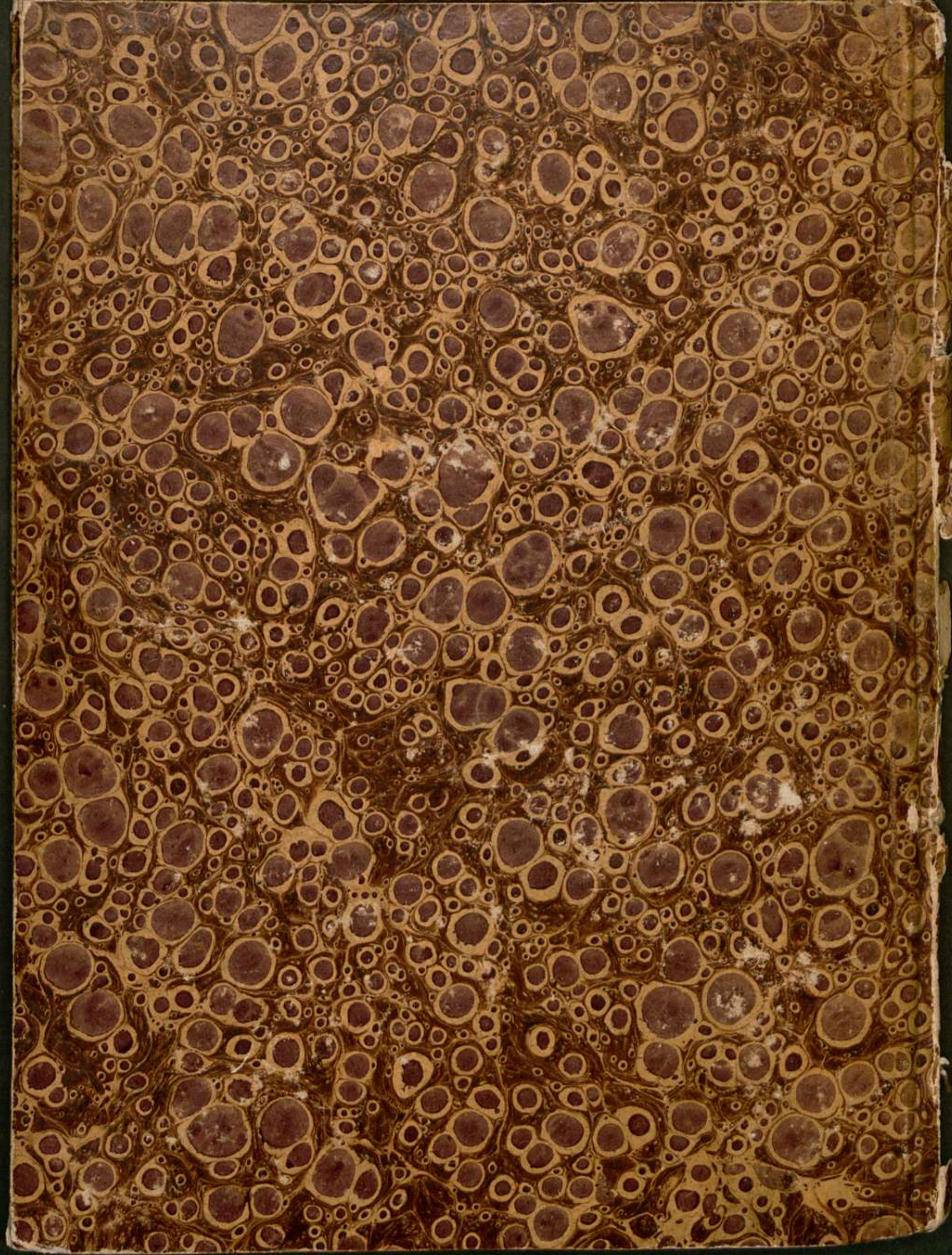
M
ima
is.
e p
ac
Sub
m

Handwritten text in vertical columns, likely bleed-through from the reverse side of the page. The characters are faint and difficult to decipher.

DIVAM
ONLA

gloriosissima
s Tinctoris.
humilime p
i corporis ac
onia tuo sub
lem qualem

